

Література

1. Кодекс законів про працю від 10 грудня 1971 р. // Відомості Верховної Ради УРСР від 17.12.1971 р.
2. Про зайнятість населення: Закон України від 5 липня 2012 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 24. – Ст. 243.
3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування загальнообов'язкового державного соціального страхування та легалізації фонду оплати праці: Закон України від 28 грудня 2014 р. // Урядовий кур'єр. – 2015. – 3 січня.

УДК 347.72.034

Сішук Л. В., к.ю.н.,
лабораторія проблем корпоративного права,
НДІ приватного права і підприємництва
імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України,
м. Івано-Франківськ, Україна

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДЧУЖЕННЯ АКЦІЙ НА ФОНДОВОМУ РИНКУ

Однією із передумов економічного розвитку держави є створення і забезпечення належного правового механізму функціонування ринку цінних паперів. Адже залучення значних інвестиційних ресурсів, розвиток фондового ринку обумовлені оборотоздатністю цінних паперів. Згідно статистичних даних Національної комісії цінних паперів та фондового ринку України за результатами торгів на організаторах торгівлі обсяг біржових контрактів з цінними паперами впродовж січня–грудня 2014 року становив 629,43 млрд. грн.

В Україні в цивільному обороті особлива увага приділяється акціям, що відносяться до групи пайових цінних паперів, що засвідчують участь у статутному капіталі, надають їх власникам право на участь в управлінні емітентом, одержання частини прибутку, частини майна при ліквідації емітента та інші корпоративні права, що передбачені законом та/або статутом. Особливості правового регулювання обігу акцій визначені в Законі України «Про акціонерні товариства», відповідно до положень якого акції можуть випускатися, розміщуватися та відчужуватися виключно в бездокументарній формі. У статті 7 даного Закону передбачено порядок відчуження акцій, згідно якого акції публічного акціонерного товариства можуть вільно відчужуватися без згоди інших акціонерів товариства та самого товариства. Обмеження щодо вільного обігу акцій можуть передбачатися тільки в статуті приватного акціонерного товариства, що

полягає у наданні переважного права на придбання акцій іншими акціонерами. Однак закон такого обмеження прямо не передбачає. Враховуючи тип акціонерного товариства акції можуть обертатися як на фондовій біржі (ПАТ), так і поза її межами (ПрАТ). Правочини щодо акцій вчиняються в письмовій формі.

Водночас, враховуючи той факт, що акції є цінними паперами, питання щодо порядку їх відчуження регулюються не тільки положеннями Цивільного кодексу України та Законом України «Про акціонерні товариства», але й законодавством з питань цінних паперів та фондового ринку, а саме Законами України «Про цінні папери та фондовий ринок», «Про депозитарну систему України», «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні». Особливості правового механізму переходу прав на бездокументарні акції на фондовій біржі та виконання договорів про передачу прав на акції визначаються також підзаконними нормативними актами, а саме Положенням про провадження депозитарної діяльності № 735 від 23.04.2013, Положенням про функціонування фондових бірж № 1688 від 22.11.2012, Правилами фондової біржі, що визначають порядок ведення торгів та іншими актами.

Згідно ч. 1 ст. 5–1 Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» [1] договір купівлі-продажу цінних паперів, що укладається на фондовій біржі, вважається укладеним з моменту фіксації такою фондовою біржею факту укладення договору відповідно до її правил. При цьому фондова біржа може здійснювати продаж цінних паперів тільки після внесення до біржового списку інформації щодо цінних паперів, які в конкретний момент часу на відповідну дату допущені до торгівлі на фондовій біржі.

Договори щодо цінних паперів, укладених на фондових біржах, повинні бути виконані шляхом проведення розрахунків. Відповідно до Закону України «Про депозитарну систему України» [2] розрахунки за правочинами щодо цінних паперів, укладеними на фондових біржах, здійснюються через переказ грошових коштів через Розрахунковий центр з обслуговування договорів на фінансових ринках. Інформація про проведення грошових розрахунків одразу після їх здійснення подається Розрахунковим центром до Центрального депозитарію, який виконує переказ цінних паперів на рахунки в цінних паперах клієнтів і видає відповідні розпорядження депозитарним установам. На підставі отриманих розпоряджень депозитарні установи здійснюють переказ/ списання/ зарахування прав на цінні папери на рахунках у цінних паперах депонентів, про що зобов'язані одразу повідомляти Центральний депозитарій. З моменту повідомлення Центрального депозитарію про проведення

депозитарними установами вищезазначених облікових операцій обіг цінних паперів депонентів – нових власників може продовжуватися на фондовій біржі. При цьому інформація про проведені розрахунки повинна надсилатися Центральним депозитарієм до фондової біржі, після чого цінні папери можуть відчуватися на біржових торгах.

Однак з приводу питання щодо завершення вищезазначених розрахунків представники Професійної асоціації реєстраторів і депозитаріїв зазначають, що у разі неподання депозитарними установами до Центрального депозитарію повідомлення про здійснення ними переказу прав на цінні папери на рахунках у цінних паперах депонентів за результатами торгів, фондова біржа не зможе розпочати наступний торговий день за такими цінними паперами. У такому випадку Центральний депозитарій фактично позбавлений можливості надати повідомлення про завершення розрахунків за правочинами щодо цінних паперів, що є однією із передумов недобросовісного блокування біржових торгів та порушення прав інвесторів на розпорядження належною їм власністю. Тому пропонується внести зміни до Закону, згідно яких завершенням розрахунків за правочинами щодо цінних паперів необхідно вважати надіслання Центральним депозитарієм до депозитарних установ повідомлення про результати біржових торгів.

Слід зазначити, що законодавством передбачено можливість здійснення розрахунків двох видів: 1) одиночні розрахунки за правочинами щодо цінних паперів; 2) розрахунки за правочинами щодо цінних паперів за результатом неттінгу.

В першому випадку здійснюються розрахунки, як правило, за принципом «поставка цінних паперів проти оплати», що визначає механізм розрахунків за правочинами щодо цінних паперів, під час якого переказ цінних паперів та/або переказ прав на цінні папери та прав за цінними паперами відбувається відразу після відповідного переказу коштів. Розрахунки здійснюються одразу після продажу одним учасником біржових торгів та купівлі іншим учасником біржових торгів цінних паперів, що зумовлює здійснення оплати за договором через Розрахунковий центр з подальшим проведенням облікових операцій щодо цінних паперів та прав на них Центральним депозитарієм та депозитарними установами.

В другому випадку розрахунки за результатом неттінгу здійснюються виключно з дотриманням принципу «поставка цінних паперів проти оплати». Суть використання неттінгу полягає у проведенні взаємозаліку зустрічних вимог без реального руху грошових коштів або цінних паперів впродовж дня. Цінні папери можуть неодноразово продаватися та купуватися впродовж однієї торгової сесії. Фактична поставка активів відбувається після завершення торгової сесії з обчисленням зобов'язань

контрагентів, після чого проводяться розрахунки у порядку визначеному законом.

Набуття і припинення прав на цінні папери і прав за цінними паперами здійснюються шляхом фіксації відповідного факту в системі депозитарного обліку (ч. 2 ст. 4 Закону «Про депозитарну систему України»). Якщо сторони уклали договір про відчуження акцій, однак не було внесено відомостей про нового власника до системи обліку, то переходу акцій і прав, що посвідчуються ними, не відбувається. Таким чином, власником акцій може стати лише та особа, дані про яку внесені в систему депозитарного обліку та якій, як наслідок, здійснюється перерахування акцій на його рахунок у цінних паперах у депозитарній установі. При цьому не допускається зарахування прав на акції на рахунок у цінних паперах депонента – нового власника без проведення їх списання (або переказу) з рахунку у цінних паперах депонента – попереднього власника.

Література

1. Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України від 23 лютого 2006 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – 31. – Ст. 268.
2. Про депозитарну систему України: Закон України від 6 липня 2012 р. // Відомості Верховної Ради. – 2013. – № 39. – Ст. 517.

УДК 347.726:629.3.081.2(043.2)

Снегірьов О. М., начальник юридичного відділу
КП «Управління генерального плану м. Донецьк»,
м. Донецьк, Україна

ЛЕГАЛЬНЕ ВРЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН ЗА УЧАСТЮ ГАРАЖНОГО КООПЕРТИВУ ТА ЙОГО УЧАСНИКІВ

Розвиток приватного сектору економіки зумовлює необхідність поглибленого дослідження відносин за участю певних юридичних осіб. Зокрема, це стосується гаражних кооперативів які набирають все більшої популярності у соціумі у зв'язку із демографічним ростом населення та урбанізацією міст.

Відносини за участю гаражних кооперативів є відносно новими у суспільстві, адже за історією свого виникнення можуть датуватись 1885-1886 р.р. з тих пір як Карл Бенц винайшов а Готліб Даймлер удосконалив автомобіль як засіб пересування із двигуном внутрішнього спалювання. Тож за своїм існуванням у часі ці відносини суттєво поступаються іншим цивільним відносинам, зокрема, щодо права власності, договорів купівлі-продажу, оренди та ін. Незважаючи на це, вони займають досить важливе місце у системі цивільних відносин адже є допоміжним механізмом у